

Colofon

Uitgave: Cordaid, Bureau Maatwerk bij Terugkeer
Tekst: Frédérique Geerdink
Fotografie: © Cordaid, Martien van Asseldonk,
Joost van den Broek,

Ontwerp: SO creatief, Den Haag
Druk: Hoonte Bosch & Keuning, Utrecht

© Cordaid, Den Haag, januari 2004

Cordaid vormt samen met Memisa, Mensen in Nood en Vastenactie een van de grootste internationale ontwikkelingsorganisaties. Gesteund door een half miljoen mensen in Nederland werkt Cordaid met ruim duizend partners wereldwijd aan een menswaardig bestaan voor armen en rechtelozen.

Cordaid
Postbus 16440
2500 BK Den Haag
Lutherse Burgwal 10
t 070 3136 300
f 070 3136 301
cordaid@cordaid.nl
www.cordaid.nl

Bureau Maatwerk bij Terugkeer
Badhuisweg 11
Postbus 10796
2501 HT Den Haag
t 070 3181 522 / 06 5318 7605
maatwerk@cordaid.nl

Deze handleiding is mede mogelijk gemaakt met financiering van het Europees Vluchtelingen Fonds, SKaN-Fonds en PIN (Projecten in Nederland)

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Geslaagde bemiddelingen	7
Naar een concrete hulpvraag	8
De bemiddeling zelf	11
Dit is Maatwerk bij Terugkeer	15
Cordaid en de partnerorganisaties van Maatwerk bij Terugkeer	16

Cordaid medewerkers in overleg met Caritas Guinée over de mogelijkheden om familieleden op te sporen in Oost-Guinée.

Tip

Zoekt een terugkeerder familieleden, probeer die dan eerst te vinden met hulp van de afdeling Opsporing en Contactherstel van het Rode Kruis in Den Haag, telefoon 070 4455 888, info@redcross.nl. Zij zijn daarin gespecialiseerd. Pas als de hulp van het Rode Kruis niets heeft opgeleverd of er veel haast is bij de opsporing, neemt Maatwerk bij Terugkeer een 'zoekopdracht' in behandeling.

Lever zo veel mogelijk informatie over de op te sporen persoon of personen aan. Niet alleen naam en leeftijd, maar ook de naam van zijn of haar ouders, eventuele partner en/of kinderen en andere familieleden. Ook het beroep is van belang. Geef aan in welke stad iemand (waarschijnlijk) woont en welke herkenningspunten er zijn (een school, moskee, winkel, benzinstation) om de woning te vinden. Maak met de terugkeerder ook een tekening van de wijk. Gaat de op te sporen persoon vaak naar de kerk of de moskee en wat is de naam van de priester of imam die daar werkt? Probeer ook door te vragen naar familieleden.

Inleiding

Terugkeer naar het land van herkomst is meestal geen onderwerp waar asielzoekers graag aan denken. Ze zijn naar Nederland gekomen met het doel hier een beter, veiliger leven op te bouwen en geven die droom niet zomaar op. Lange tijd hoefde die droom ook niet opgegeven te worden. Een deel van de asielzoekers kreeg een permanente verblijfsvergunning en kon zijn leven in Nederland opbouwen, een ander deel raakte uitgeprocedeerd maar werd niet gestimuleerd naar het geboorteland terug te keren.

De laatste tijd begint dat te veranderen. Het zogenaamde 'terugkeerbeleid' van de overheid krijgt steeds meer vorm. Voor uitgeprocedeerde asielzoekers wordt het steeds moeilijker een leven in de illegaliteit op te bouwen. Gemeentes krijgen minder mogelijkheden opvang te bieden, zwart werken wordt steeds moeilijker en allerlei voorzieningen zijn niet meer beschikbaar voor mensen zonder verblijfsvergunning. In die omstandigheden wordt terugkeer naar het land van herkomst een steeds reëlere mogelijkheid voor mensen die geen kans maken op een verblijfsvergunning. In feite kunnen ze kiezen uit drie mogelijkheden: óf ze proberen te overleven in de illegaliteit, óf ze wachten af tot ze door de overheid het land uit worden gezet, óf ze kiezen vrijwillig voor terugkeer.

Bureau Maatwerk bij Terugkeer, een initiatief van de ontwikkelingsorganisatie Cordaid, wil mensen helpen bij die laatste optie. In samenwerking met tientallen partnerorganisaties in landen over de hele wereld, helpt Maatwerk bij Terugkeer problemen op te lossen die een succesvolle terugkeer belemmeren. Zo kan Maatwerk bij Terugkeer bijvoorbeeld assisteren bij het vinden van huisvesting, medische problemen helpen oplossen,

zoekgeraakte familieleden opsporen, bemiddelen bij het vinden van werk of het opzetten van een eigen bedrijfje. Maatwerk bij Terugkeer geeft niet zelf hulp, maar bemiddelt tussen de hulpvraag in Nederland en het hulpaanbod in het land van herkomst. Direct contact tussen de terugkeerder en Maatwerk bij Terugkeer is er niet: het contact verloopt via u, de begeleider van de asielzoeker in bijvoorbeeld een asielzoekerscentrum, een ama-opvang of een onderwijsinstelling.

Als begeleider van de asielzoeker heeft u een belangrijke rol in de bemiddeling van Maatwerk bij Terugkeer. U bent immers degene die de asielzoeker persoonlijk kent en gesprekken met hem of haar voert over de terugkeer en de belemmeringen die daarbij spelen. Zonder uw hulp kunnen we bij Maatwerk bij Terugkeer dus niet! Om de werkwijze van Maatwerk bij Terugkeer voor u te verhelderen, hebben we deze handleiding geschreven. Hierin staat precies hoe Maatwerk bij Terugkeer werkt en hoe u als begeleider kunt bijdragen aan een succesvolle bemiddeling.

Tip

Als de terugkeerder geen huisvesting meer heeft in het land van herkomst, vraag dan waar hij woonde en waarom hij niet terug kan naar dat huis. In sommige landen, bijvoorbeeld in het voormalig Joegoslavië, zijn namelijk speciale huisvestingsprogramma's voor mensen van wie het huis in de oorlog is verwoest. Daar kunnen we een terugkeerder dan mee in contact brengen. Vraag ook of mensen misschien (tijdelijk) bij familie in kunnen wonen.

Geslaagde bemiddelingen

Terug naar Somalië

Een Somalische vrouw en haar drie tienerdochters wonen al acht jaar in Nederland, maar kunnen geen verblijfsvergunning krijgen en kiezen er uiteindelijk voor terug te gaan naar hun geboorteland. Maar de terugkeer wordt belemmerd doordat de vrouw geen werk heeft in Somalië en niet weet waar ze met haar dochters veilig kan wonen in de hoofdstad Mogadishu. Bovendien kan ze het schoolgeld voor de kinderen en de huur van een huis niet betalen zolang ze geen werk heeft.

Bureau Maatwerk bij Terugkeer zoekt contact met een partnerorganisatie van Cordaid in de Keniaanse hoofdstad Nairobi. Via hen komt contact tot stand met een ontwikkelingsorganisatie in Mogadishu. Zij gaan aan het werk en zoeken informatie over betaalbare en veilige woonruimte in de stad. De informatie wordt doorgespeeld aan de Somalische vrouw, die bij terugkeer in haar land snel geschikte woonruimte vindt, in de buurt van een school. Om de eerste drie maanden door te komen, betaalt Maatwerk bij Terugkeer voor drie maanden de huur en het schoolgeld.

Terug naar Sri Lanka

Een man van bijna veertig wil terug naar zijn geboorteland Sri Lanka. Hij is Tamil en hindoe en is bang om alleen door het islamitische deel van Sri Lanka naar zijn eigen streek te reizen. Bovendien spreekt en leest hij alleen Tamil en is hij bang te verdwalen doordat hij borden en wegwijzers niet kan lezen. In eerste instantie wordt geprobeerd via lokale organisaties contact te leggen met familie van de terugkeerder, om te vragen of zij de man

in de Srilankaanse Colombo willen ophalen. Dit lukt niet. Toevallig komt er rond die tijd nóg een aanvraag van een man uit Sri Lanka binnen, die naar hetzelfde deel van het land terug wil. Zijn familie kan wél worden opgespoord. Een familielid komt beide mannen ophalen en brengt hen zonder problemen naar hun geboortestreek.

Terug naar Bosnië

Een Bosnisch gezin had een asielaanvraag op medische gronden ingediend, omdat de vierjarige zoon ziekelijk was en de ouders vreesden dat het in Bosnië slechter met hem zou gaan. Grootste probleem was de stof- en pollenallergie van het jongetje, mede veroorzaakt door het feit dat hij maar één long heeft. Omdat hij nog zo jong was en zijn borstkas zo klein, kon een longontsteking gemakkelijk overslaan naar het hart, met alle gevaren van dien. Bureau Maatwerk bij Terugkeer legde contact met een plaatselijke organisatie die het gezin hielp de kamer van het jongetje zo stofvrij mogelijk te maken. De kieren in de kozijnen werden gedicht, er kwam allergievrije vloerbedekking en een allergievrij matras. Met die aanpassingen zou het jongetje zeker een jaar of drie veel minder last hebben van zijn allergie. Meer was niet nodig: in die jaren groeit de omvang van zijn borstkas en vermindert het risico dat een longontsteking overslaat op het hart.

Naar een concrete hulpvraag

1. Voor wie is Maatwerk bij Terugkeer bedoeld?

Wij bemiddelen voor asielzoekers die al dan niet zijn uitgeprocedeerd, die zelf terug willen naar hun eigen land maar belemmeringen voorzien die ze niet zelf of met hulp van mensen in hun omgeving kunnen oplossen. Twijfelt u of het specifieke probleem van uw cliënt in aanmerking komt voor onze bemiddeling, aarzel dan niet contact met ons op te nemen voor overleg!

Maatwerk bij Terugkeer is er dus uitdrukkelijk niet voor mensen die naar Nederland zijn gekomen, nooit een asielaanvraag indienden en nu terug willen naar hun land.

2. In welke landen zijn jullie actief?

Tot nu toe hebben we bemiddeld voor terugkeerders uit verschillende Afrikaanse, Aziatische en Oost-Europese landen. Kosovaren, Bosniërs, Angolezen, Somaliërs en Armeniërs maakten tot nu toe een flink deel van de aanvragen uit, maar ook mensen uit landen als Democratische Republiek Congo, Kameroen, Liberia, Irak, Iran, Sri Lanka en Afghanistan klopten via hun begeleiders bij ons aan.

Wilt u weten of we ook actief zijn in het land waar 'uw' potentiële terugkeerder vandaan komt, neem dan contact met ons op.

3. Voor sommige asielzoekers waarmee ik werk zou terugkeer misschien best een goed idee zijn. Hoe breng ik dat ter sprake?

Dat is inderdaad niet altijd gemakkelijk. Sommige asielzoekers beginnen er zelf over te praten, maar meestal moet een gesprek hierover toch door een begeleider worden aangezwengeld. Niet als enige oplossing voor de situatie waar een man, vrouw of gezin in zit, maar als één van de mogelijkheden om over na te denken. De kans dat het idee meteen in vruchtbare bodem valt, is niet zo groot. Vaak is er tijd nodig het te laten bezinken. En dat is niet zo verwonderlijk. Asielzoekers zijn niet voor niets naar Nederland gekomen. Ze zochten een beter, veiliger leven en zijn er jaren mee bezig geweest dat hier voor elkaar te krijgen, en dan valt het niet mee die droom los te laten en serieus over terugkeer na te denken. Teleurstelling, een gevoel gefaald te hebben, angst, het kan allemaal een rol spelen. Ook zorgen en onzekerheden over het leven in het land van herkomst kunnen het denken over terugkeer in de weg staan. Is er een betaalbaar, veilig huis om in te wonen? Zijn er toekomstmogelijkheden voor de kinderen? Is er werk? Kortom: denken en praten over terugkeer naar het geboorteland, is enorm ingrijpend. Kom af en toe op het onderwerp terug en probeer aanknopingspunten te vinden om erover door te praten. Hoe zag iemands leven eruit vóór hij naar Nederland kwam? Wat voor werk deed hij? Waar en met wie woonde hij? Probeer ook duidelijk te maken dat iemand er niet alléén voorstaat als hij vrijwillig teruggaat naar zijn eigen land, maar dat begeleiding mogelijk is.

Afgezet tegen de alternatieven – een leven in de illegaliteit of gedwongen terugkeer – blijkt vrijwillige terugkeer dan misschien nog niet zo'n slechte optie te zijn.

4. En wat kan Bureau Maatwerk bij Terugkeer dan doen?

Concrete hulp bieden bij concrete problemen. Voor een man uit Armenië regelden we dat hij ook in zijn geboorteland aan de juiste stoma-zakjes kon komen. Voor een Bosnische moeder en haar kleuterzoon zochten we huisvesting in Sarajevo, zorgden we voor begeleiding bij het zoeken naar werk en regelden we psychosociale zorg voor het zoonje. Voor een man die wegens heimwee terug wilde naar de Democratische Republiek Congo, spoorden we zijn moeder op. En voor een gezin dat terug wilde naar Sudan, regelden we een manier om ook na terugkeer dieetspullen voor één van de kinderen in huis te krijgen. Met andere woorden: er moet een plan zijn, en waar de uitvoering van dat plan spaak loopt door praktische problemen, komt Maatwerk bij Terugkeer in beeld.

Behalve concreet, moet een hulpvraag ook kleinschalig zijn en aansluiten bij de lokale situatie. Hou er bijvoorbeeld rekening mee dat onderwijs en medische voorzieningen in de meeste landen waar asielzoekers vandaan komen, vaak minder te bieden hebben dan in Nederland.

5. In gesprekken met mijn cliënt kom ik er niet goed achter wat precies het probleem is bij zijn terugkeer. Kan Maatwerk bij Terugkeer me daarbij helpen?

Ja, dat kan. Door onze eigen expertise en door onze contacten met (partner)organisaties over de hele wereld, kunnen we helpen een hulpvraag te formuleren die concreet is en past in de lokale context. Als het nodig is, kunt u dus al vóór u daadwerkelijk een aanvraag indient, contact met ons opnemen.

6. Wat betekent dat precies, dat een vraag in de 'lokale context' moet passen?

Vanuit Nederland is het niet altijd gemakkelijk te beoordelen of een vraag om bemiddeling reëel is. In Guinee bijvoorbeeld is het niet logisch om woonruimte voor een vrouw alleen te zoeken, want een vrouw die alleen woont, wordt in dat land vaak als prostituee gezien. En een bedrijf kan op het eerste – Nederlandse – gezicht wel potentieel hebben, maar als er totaal geen markt is voor het product of de dienst die het bedrijf aanbiedt, zal het gedoemd zijn te mislukken. Het is moeilijk om in het algemeen adviezen te geven over wat wel en niet reëel is en in de lokale context past. In andere landen kunnen vrouwen weer wél alleen wonen, of is het wel geoorloofd als ze een oudere weduwe is met een paar al bijna volwassen kinderen. Soms is er in een gesprek met de terugkeerder wel achter te komen of een vraag logisch is, maar u kunt er ook over overleggen met Maatwerk bij Terugkeer. Zo nodig overleggen wij met een contact in het land van herkomst.

Tip

Een succesvol bedrijf, óók een kleintje, begint met een goed ondernemingsplan. Met zo'n plan is het stukken gemakkelijker om startkapitaal te krijgen bij een kredietinstelling in het land van herkomst. In zo'n ondernemingsplan moet bijvoorbeeld staan wat iemand wil gaan doen, wie de klanten zullen zijn, hoe het bedrijf zich onderscheidt van de concurrentie en hoe het georganiseerd zal worden. Hoe meer startkapitaal er nodig is, hoe uitgebreider het ondernemingsplan moet zijn. Bureau Maatwerk bij Terugkeer kan een terugkeerder soms in contact brengen met een kredietinstelling in het land van herkomst, en wie dan meteen een goed ondernemingsplan kan overleggen, maakt een goede, serieuze indruk. Kijk voor meer informatie over het schrijven van zo'n plan eens op www.kvk.nl en klik op 'starters'.

Maatwerk bij Terugkeer kan alleen bemiddelen voor kortdurende hulp. Medicatie voor jaren veilig stellen is bijvoorbeeld niet mogelijk, net als langdurige begeleiding bij het realiseren van een eigen bedrijfje. We bemiddelen dus om concrete belemmeringen weg te nemen, daarna is het de bedoeling dat mensen op eigen kracht verder gaan.

- 7.** *Ik heb soms het idee dat de asielzoeker die ik begeleid, zijn problemen een beetje overdrijft om hulp te kunnen krijgen. Hoe weet ik hoe hulpbehoevend hij is?*

Dat is soms inderdaad moeilijk in te schatten. Vaak helpt het om meer gedetailleerde vragen te stellen over de belemmeringen die bij terugkeer (zouden) spelen. Die concretisering is toch al nodig om de bemiddeling van Maatwerk bij Terugkeer op gang te brengen. Komt u er niet uit, neem dan contact met ons op. Via onze partnerorganisaties, in het land van herkomst van de asielzoeker, kunnen we soms nagaan of een hulpvraag reëel is of niet. Maar feit blijft dat er altijd mensen zullen zijn die zich hulpbehoevender zullen voordoen dan ze zijn. Soms wordt dat tijdens de bemiddeling alsnog duidelijk, af en toe blijkt achteraf dat de terugkeerder het ook zonder hulp wel had gered. Vervelend, maar niet altijd te voorkomen.

Soms blijven potentiële terugkeerders wat vaag omdat ze bang zijn te veel informatie te geven. Als u bijvoorbeeld vraagt hoe familieleden in het land van herkomst kunnen helpen bij de terugkeer en u namen en woonplaats van die familieleden wilt weten, is het dus verstandig erbij te zeggen dat al die informatie vertrouwelijk wordt behandeld.

De bemiddeling zelf

- 8.** *De hulpvraag van de asielzoeker die ik begeleid, is duidelijk. Hoe zet ik nu de aanvraag voor bemiddeling in gang?*

Door ons te bellen (070 3181 522) of te mailen (maatwerk@cordaid.nl). U krijgt dan een formulier toegestuurd waarop allerlei informatie over de asielzoeker en zijn hulpvraag kan worden ingevuld. Het gaat dan om gegevens als naam, geboortedatum en geboorteplaats, maar bijvoorbeeld ook om contacten die de asielzoeker mogelijk nog heeft in het land van herkomst. Op dit formulier moet ook de hulpvraag zo concreet mogelijk worden omschreven. Het aanvraagformulier is ook te downloaden op de site van Cordaid www.cordaid.nl.

Als de informatie die u geeft nog vragen oproept, neemt de medewerker van Maatwerk bij Terugkeer nog even contact met u op. Als alles duidelijk is, krijgt u bericht dat de bemiddeling van start gaat.

Omdat wij alleen werken met de informatie die u ons aanlevert en wij geen toegang hebben tot de bestanden van bijvoorbeeld de IND, is het belangrijk dat u op het aanvraagformulier zo volledig en uitgebreid mogelijk bent.

- 9.** *Hoe verloopt het contact met Maatwerk bij Terugkeer?*

Dat verloopt altijd via de begeleider van de asielzoeker, dus nooit met de asielzoeker zelf. Om de bemiddeling zo soepel mogelijk te laten verlopen, is het handig dat Maatwerk bij Terugkeer telkens met dezelfde persoon contact kan opnemen. Kies daarvoor iemand die op zo veel mogelijk dagen bereikbaar is.

- 10.** *Wat kan ik als begeleider doen om de bemiddeling zo goed mogelijk te laten verlopen?*

Eén van de belangrijkste dingen is het formuleren van een concrete hulpvraag. Dat een terugkeerder bijvoorbeeld 'goede opvang' wil in het land van herkomst, is niet duidelijk genoeg. Voor een ama van vijftien betekent dat immers iets anders dan voor een psychisch zieke man of een moeder met twee kinderen. Probeer dus altijd net een stap vóór te gaan bij het vaststellen van de hulpvraag, zodat voor alle partijen duidelijk is wat er precies moet gebeuren. Ten tweede is een vlekkeloze communicatie onontbeerlijk voor een soepele bemiddeling. Alle betrokkenen (de begeleider en Maatwerk bij Terugkeer, maar soms ook het IOM of VluchtelingenWerk) moeten elkaar goed op de hoogte houden van de stand van zaken en van eventuele veranderingen in de situatie van de terugkeerder.

Als een terugkeerder bijvoorbeeld zelf contact weet te leggen met een familielid in het land van herkomst, dan is het van belang dat door te geven aan Maatwerk bij Terugkeer, net als wanneer de gezondheidssituatie van een zieke terugkeerder verandert of iemand zelf geld of materialen heeft geregeld om te investeren in het geplande eigen bedrijfje.

Ook snel reageren op elkaars berichten is van belang. Wacht niet weken met reageren op elkaars vragen, maar zorg dat het proces in beweging blijft. Bureau Maatwerk bij Terugkeer heeft, met gemiddeld bijna honderd dossiers in behandeling, geen tijd om mensen 'achter de broek' te zitten. Hou er tegelijkertijd rekening mee dat de lokale organisaties waar Maatwerk bij Terugkeer contact mee heeft, niet altijd even snel reageren. Het zijn vaak kleine organisaties die ook veel veldwerk doen en soms dagen niet op kantoor zijn. Ook telefoon, fax en mail doen het niet altijd in de landen waar terugkeerders vandaan komen. Juist omdat het van die kant soms noodgedwongen wat trager gaat, is het van belang het tempo er hier in Nederland in te houden. Tenslotte: als Maatwerk bij Terugkeer een case aanneemt, is dat voor de terugkeerder het moment ook zélf aan de slag te gaan, en voor de begeleider om hem of haar daar zo veel mogelijk in te stimuleren. Hoe meer een cliënt zelf bezig is met de terugkeer (door bijvoorbeeld mee te zoeken naar fondsen voor het starten van een eigen bedrijfje, door contact te leggen met vrienden of familie in het land van herkomst of door alvast informatie in te winnen over woonruimte), hoe concreter het toekomstige leven in het moederland wordt en hoe meer grip iemand zelf krijgt op zijn situatie. Een terugkeerder zo goed mogelijk motiveren om ook zelf de handen uit de mouwen te steken, komt een succesvolle bemiddeling en een succesvolle terugkeer dus alleen maar ten goede!

Het komt voor dat een potentiële terugkeerder alleen een aanvraag voor bemiddeling indient om langer in de opvang te kunnen blijven of om te proberen via de bemiddeling nieuw materiaal in handen te krijgen om een nieuwe asielaanvraag in te dienen of uitzetting te voorkomen. Soms weten begeleiders dat ook en gaan ze erin mee. Begrijpelijk misschien, want mensen kunnen wanhopig zijn, maar het is natuurlijk niet de bedoeling. Werk in ieder geval als begeleider altijd met open vizier en schakel Maatwerk bij Terugkeer niet in als van te voren al duidelijk is dat er een 'dubbele agenda' is. Dat voorkomt frustratie bij alle partijen.

11. Hoe regelt Maatwerk bij Terugkeer die hulp eigenlijk?

We zijn een bemiddelingsbureau. Dat betekent dat we niet zélf overal ter wereld problemen oplossen voor mensen die vanuit Nederland willen terugkeren naar hun geboorteland, maar 'hulpvraag' en 'hulpaanbod' bij elkaar brengen. Daarvoor schakelen we lokale organisaties in. Met die lokale organisaties heeft Cordaid – de ontwikkelingsorganisatie waar Maatwerk bij Terugkeer een onderdeel van is – vaak al jaren contact. Soms gaat het om lokale afdelingen van vaste samenwerkingspartners, en zij verwijzen ons soms weer door naar kleine ngo's waar zij goede ervaringen mee hebben. Via al die contacten, komen we uiteindelijk in gesprek met een collega-organisatie die de hulp kan bieden die de terugkeerder zoekt, of die de terugkeerder in contact kan brengen met een plaatselijke instelling zoals een ziekenhuis, school of woningverhuurder. De gevonden hulp wordt door Maatwerk bij Terugkeer aan de begeleider van de terugkeerder doorgegeven.

De terugkeerder kan vervolgens zelf contact opnemen met de lokale organisatie. Voor terugkeerders en ook voor hun begeleiders is het goed te beseffen dat de hulp die lokale organisaties geven aan een potentiële terugkeerder, niet tot hun belangrijkste taken behoort. Meestal richten ze zich in de eerste plaats op mensen in hun directe omgeving – het dorp, de wijk, de stad – die ondersteuning nodig hebben. Landgenoten die in Europa zijn en terug willen, zijn niet hun prioriteit, mede omdat zij worden gezien als rijk en niet erg hulpbehoevend. Vandaar dat het zo belangrijk is dat een hulpvraag in de lokale context past en kleinschalig is en er geen zaken worden gevraagd die niet reëel zijn.

Bureau Maatwerk bij Terugkeer vergoedt de onkosten die collega-organisaties maken voor de hulp die ze bieden. Kleine lokale organisaties worden dus niet op kosten gejaagd.

12. Hoe lang duurt een bemiddeling ongeveer?

Het kán heel snel: nog niet zo lang geleden regelden we binnen drie dagen reisbegeleiding en eerste opvang voor een man die terug wilde naar Kameroen en zijn reisdatum al bepaald had en zijn koffers gepakt. Maar meestal duurt het natuurlijk langer. De meeste bemiddelingen (42%) namen één tot vier weken in beslag. In twintig procent van de gevallen hadden we vijf tot negen weken nodig en in ruim tien procent langer dan twintig weken. Om de bemiddeling zo veel mogelijk kans van slagen te geven, is het belangrijk dat u ons niet te laat inschakelt en zo veel mogelijk doet om de bemiddeling zo soepel mogelijk te laten verlopen (zie vraag 10).

Tip Bemiddeling nodig bij een medisch probleem? Neem dan contact op met de behandelend arts in Nederland om zo veel mogelijk medische informatie te krijgen. Hoe heet de ziekte van de terugkeerder in het Latijn? Welke medicatie gebruikt de terugkeerder, en wat is de stofnaam (en dus niet de merknaam!) van dat middel? Als het medicijn in het land van herkomst niet voorhanden is, welk alternatief zou de arts dan aanbevelen? Vraag de arts ook een medisch paspoort te maken voor de terugkeerder en hem of haar voor drie maanden medicijnen mee te geven.

Maatwerk bij Terugkeer wisselt geen informatie uit met overheidsinstellingen. Een prettig idee, maar het heeft ook een andere kant: het kan zijn dat iemand al wordt gedwongen Nederland te verlaten voordat de bemiddeling door Maatwerk bij Terugkeer is afgerond. Dat wil overigens niet zeggen dat de bemiddeling mislukt is: soms blijft er contact met de terugkeerder en kan er alsnog bemiddeld worden om problemen in het moederland op te lossen.

13. Gaan er ook wel eens bemiddelingen mis?

Hoewel de meeste bemiddelingen succesvol zijn, lukt het ook wel eens niet om de gevraagde hulp te bieden. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Soms komt het doordat er in een land niet genoeg ngo's zijn waarmee we kunnen samenwerken, zoals in China. Andere keren blijken de verwachtingen te hoog of niet reëel te zijn geweest (of bleek de hulpvraag niet helder genoeg geformuleerd), waardoor een terugkeerder teleurgesteld is bij aankomst in het moederland. Dan had iemand bijvoorbeeld gehoopt dat er een baan voor hem geregeld was en blijkt er alleen contact te zijn gelegd met een arbeidsbemiddelaar. Soms mislukt een bemiddeling omdat iemand uiteindelijk niet echt terug wil. Dan is de bemiddeling prima gelukt maar besluit de terugkeerder toch liever in Nederland te blijven. Voor de begeleider van een terugkeerder soms erg frustrerend, maar zo'n mislukking is niet altijd te voorkomen.

Van alle bemiddelingen die wél lukken, gaat het bij 34% om bemiddelingen in de categorie 'medisch'. In 27% van de geslaagde bemiddelingen draait het om huisvesting, bij vijftien procent om maatschappelijke hulp, bij twaalf procent om werk/krediet en bij zes procent om veiligheid bij terugkeer. De rest – zes procent – valt in de categorie 'overig' (bijvoorbeeld het opsporen van familieleden).

14. Krijg ik achteraf nog te horen hoe het de terugkeerder vergaan is?

In veel gevallen wel. We vragen de collega-organisatie om ons op de hoogte te houden van de ontwikkelingen. Als we informatie krijgen, spelen we die natuurlijk door naar de Nederlandse begeleider van de terugkeerder. Soms maakt een terugkeerder echter geen gebruik van de aangeboden hulp of neemt hij of zij bij aankomst in het land van herkomst geen contact op met de collega-organisatie. In zo'n geval is het uiteraard niet mogelijk te achterhalen hoe het verder is gegaan.

Dit is Maatwerk bij Terugkeer

15. Wanneer en hoe is Bureau Maatwerk bij Terugkeer ontstaan?

Bureau Maatwerk bij Terugkeer werd opgericht in 2001. Aanleiding voor de oprichting was het feit dat terugkeer van afgewezen asielzoekers steeds hoger op de politieke agenda kwam te staan, maar er eigenlijk nauwelijks hulp was voor mensen die daadwerkelijk terug wilden. De organisaties die veel contact met vluchtelingen hebben – onderwijsinstellingen, kerken en asielzoekerscentra bijvoorbeeld – hadden de expertise en contacten niet in huis om concrete belemmeringen in landen van herkomst weg te nemen. Cordaid wel: de jarenlange, intensieve contacten met lokale organisaties in verschillende werelddelen zou perfect ingezet kunnen worden bij het begeleiden van terugkeerders. Gekozen werd voor bemiddeling: de terugkeerder wordt via Bureau Maatwerk bij Terugkeer in contact gebracht met een lokale organisatie die de terugkeerder kan helpen belemmeringen weg te nemen. Het initiatief was geboren en het Centraal Missie Commissariaat en de Internationale Organisatie voor Migratie sloten zich erbij aan.

16. Is het bemiddelingsbureau echt onafhankelijk?

Ja. We werken niet samen met overheidsinstellingen in Nederland en ook niet met overheden in de landen van herkomst. Bureau Maatwerk bij Terugkeer is een initiatief

van Cordaid, een grote non-gouvernementele organisatie (ngo), en werkt in de herkomstlanden ook samen met ngo's. Behalve met de netwerken van Cordaid maken we gebruik van de netwerken van een andere ngo op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, het Centraal Missie Commissariaat (CMC). Meer informatie over deze organisatie's vindt u op pagina 16. Bureau Maatwerk bij Terugkeer is de eerste jaren gefinancierd met bijdrages van Cordaid, het Europees Vluchtelingen Fonds en andere (particuliere) organisaties in het zogenaamde 'maatschappelijk middenveld'.

17. Welke organisaties houden zich in Nederland nog meer bezig met terugkeer? En hoe onderscheidt Maatwerk bij Terugkeer zich van die anderen?

Er zijn in Nederland maar twee organisaties die concrete assistentie geven bij terugkeer: Bureau Maatwerk bij Terugkeer en het IOM (Internationale Organisatie voor Migratie). Het IOM is er kort gezegd voor het uitvoeren van algemene terugkeer-regelingen en regelt bijvoorbeeld reisdocumenten en begeleiding op Schiphol, Maatwerk bij Terugkeer richt zich op het wegnemen van individuele belemmeringen. De werkzaamheden van beide organisaties sluiten dus op elkaar aan en terugkeerders hebben dus ook met beide te maken.

Cordaid en onze partnerorganisaties

Cordaid

Cordaid is één van de grootste internationale ontwikkelingsorganisaties. Samen met meer dan duizend lokale organisaties werkt Cordaid aan duurzame armoedebestrijding in landen in Afrika, Azië, Latijns-Amerika, het Midden-Oosten, Midden- en Oost-Europa én in Nederland.

Cordaid is in 1999 ontstaan door een fusie van de katholieke ontwikkelingsorganisaties Memisa, Mensen in Nood en Bilance (Vastenactie en Cebemo).

Geïnspireerd door het katholieke sociale denken vinden we dat iedereen recht heeft op een menswaardig bestaan, ongeacht inkomen, leeftijd, sekse, geaardheid, afkomst, geloof of politieke overtuiging. Daarnaast geloven we in de eigen kracht van mensen: wat de lokale bevolking zelf kan doen, moet Cordaid niet voor hen willen doen.

Jaarlijks besteedt Cordaid zo'n 150 miljoen euro aan projecten in ontwikkelingslanden. Dit geld komt van de Nederlandse overheid, de Europese Unie en 450 duizend particuliere donateurs in Nederland, die via Memisa, Mensen in Nood en Vastenactie ons werk steunen.

Onze grote achterban versterkt ons in de strijd tegen armoede en onrecht.

Cordaid voert zelf geen projecten uit in ontwikkelingslanden, tenzij er sprake is van humanitaire noodsituaties. In plaats daarvan werken we samen met lokale organisaties.

Dat is effectiever dan het steunen van 'losse projecten'. Bovendien weet een lokale organisatie het beste wat nodig is om de levensomstandigheden in het gebied te verbeteren. In de samenwerking met onze lokale partnerorganisaties staat gelijkwaardigheid centraal. Samen maken we beleid en ook samen zijn we verantwoordelijk voor de resultaten. Surf voor meer informatie naar www.cordaid.nl.

Onze partnerorganisaties

Met twee Nederlandse organisaties, het Centraal Missie Commissariaat (CMC) en de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), is Cordaid een convenant aangegaan voor de samenwerking binnen Bureau Maatwerk bij Terugkeer. Daarnaast heeft Maatwerk bij Terugkeer een aantal organisaties in de landen van herkomst waar ze veel mee samenwerkt. Dat zijn bijvoorbeeld Caritas Internationalis, ICMC en JRS.

CMC

CMC (Centraal Missie Commissariaat) is de Nederlandse katholieke organisatie voor ontwikkelings-samenwerking. CMC zendt ontwikkelingswerkers uit, financiert kleinschalige projecten die kwetsbare groepen ondersteunen en die bijdragen aan een maatschappijgerichte kerk, en heeft een wereldwijde boeken- en abonnementservice. Daarnaast is CMC de service-organisatie voor Nederlandse missionarissen en hun religieuze instituten. CMC is al meer dan veertig jaar actief in landen in Afrika, Azië, Latijns-Amerika en Midden- en Oost-Europa.

Surf voor meer informatie naar www.cmc.nu

IOM

Het IOM (Internationale Organisatie voor Migratie) houdt zich bezig met de opvang, het vervoer en de hervestiging van migranten, ze organiseert het vervoer van vluchtelingen en geeft technische ondersteuning en advies. IOM heeft vestigingen in meer dan honderd landen en werkt samen met tal van intergouvernementele en particuliere organisaties.

Terugkeerders in Nederland kunnen, als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen, bij het IOM terecht voor deelname aan het REAN-programma (Return and Emigration of Aliens from the Netherlands).

Dat programma biedt onder andere voorlichting over terugkeer en vergoeding van kosten voor (het verkrijgen van) een reisdocument en voor de reis naar Schiphol. Surf voor meer informatie naar www.iom.int of naar www.iom-nederland.nl

Tip

Als een asielzoeker verhuist, bijvoorbeeld doordat het AZC waar hij eerder woonde wordt gesloten, geef het nieuwe adres dan zo snel mogelijk door aan alle betrokkenen. Vergeet ook niet het dossier van Maatwerk bij Terugkeer over te dragen aan een nieuwe begeleider!

ICMC

Het ICMC (International Catholic Migration Committee) is met projecten en programma's actief in landen als Afghanistan, Kosovo, Montenegro, Bosnië, Pakistan en Oost-Timor. Ze helpt in noodsituaties de directe noden te ledigen, maar zoekt daarnaast naar meer duurzame oplossingen. Enkele voorbeelden van het werk van het ICMC: ze geeft vluchtelingen juridische bijstand, verstrekt leningen aan kleine ondernemingen, geeft maatschappelijke hulp aan gehandicapten en ouderen, beschermt slachtoffers van vrouwenhandel, helpt bij traumaverwerking en geeft beroepstrainingen. Surf voor meer informatie naar www.icmc.net.

JRS

De JRS (Jesuit Refugee Service) is een katholieke organisatie die vluchtelingen en ontheemden begeleidt en hun rechten verdedigt. De aangesloten jezuïten streven ernaar zo verweven mogelijk te zijn met de lokale samenleving, wat ze een ideale partner maakt voor Maatwerk bij Terugkeer. De JRS is actief in meer dan veertig landen in Azië, Afrika en Midden- en Zuid-Amerika. Surf voor meer informatie naar www.jesref.org.

Caritas Internationalis

Cordaid is de Nederlandse tak van Caritas Internationalis. Caritas Internationalis is een samenwerkingsverband van ruim honderdvijftig katholieke noodhulp-, ontwikkelings- en maatschappelijke hulporganisaties die werken voor het verbeteren van het lot van armen en onderdrukten. Caritas' netwerk strekt zich uit over bijna tweehonderd landen en gebieden en is daarmee één van de grootste humanitaire netwerken. Haar activiteiten richten zich op integrale ontwikkeling, noodhulp, belangenbehartiging, vredesopbouw en het respecteren van de mensenrechten. Surf voor meer informatie naar www.caritas.org.

Tip

Werk regelen vanuit Nederland, is zo goed als onmogelijk. Net als in Nederland worden ook in de herkomstlanden mensen niet aangenomen voordat ze op gesprek zijn geweest. Voorbereidingen treffen op die sollicitaties kan natuurlijk wel en Bureau Maatwerk bij Terugkeer kan daar in sommige gevallen behulpzaam bij zijn. Zo kunnen we bijvoorbeeld in het land van herkomst bij een organisatie informeren naar de situatie op de arbeidsmarkt en terugkeerders in contact brengen met zo'n organisatie. Voor we zo'n bemiddeling starten, willen we natuurlijk wel graag weten wat voor werkervaring en diploma's iemand heeft en wat de terugkeerder zou willen doen. Zo kan iemand, als hij eenmaal terug is, goed voorbereid met solliciteren beginnen!

